

Etični kodeks delavcev na področju socialne pedagogike

I. Uvod

Socialna pedagogika je stroka, ki proučuje, razvija ter izvaja delo z ljudmi in pri tem upošteva njihovo življenjsko okolje. Osrednji model vzgojnega dela danes socialna pedagogika dopolnjuje, razširja oz. nadgrajuje z različnimi oblikami preventivnega, kompenzatornega, razvojnega in integrativnega dela.

Namen socialno pedagoškega dela je pomagati posamezniku pri razvijanju njegovega aktivnega, ustvarjalnega odnosa z okoljem, prispevati k njegovemu polnejšemu vključevanju v okolje, ga opolnomočiti po poteh opogumljanja, usposabljanja, podpiranja ter usmerjanja k polnejšemu uresničevanju njegovih temeljnih potreb, razvoju njegovih potencialov in predvsem v smeri sožitja s samim seboj in s svojim okoljem. Pri tem izhaja iz posameznikovih temeljnih potreb, želja, osebnih in okoljskih potencialov oz. značilnosti njegovega specifičnega socio-kulturnega okolja. Posameznika vodi k temu, da bi življenje živel polno in za sebe smiselno.

Socialno pedagoško delo temelji na osebnem odnosu. Po spoznanjih različnih temeljnih strok odnos predstavlja možnost za bolj polno in celovito doživetje samega sebe in je s tem eden od najučinkovitejših medijev za razvijanje novih vzorcev doživljanja in vedenja. Na profesionalne odnose, v katere strokovnjak pri delu z ljudmi vstopa, vplivajo osebnostne, kulturne in druge značilnosti vseh vpletenih oseb. Na odnos tako s svojo osebnostjo in strokovno usposobljenostjo strokovnjak ključno vpliva. Osebnostni vidik vključuje njegovo zavestno in izvenzavestno čustveno dogajanje, motivacijo, sposobnost ustvarjanja medosebnih odnosov, značaj, stališča in prepričanja ter duhovno razsežnost. Ker je osebnostni vidik pri ustvarjanju profesionalnega odnosa tako pomemben, je potrebno, da strokovna usposobljenost poleg znanj in metod v ožjem pomenu besede, vključuje tudi pripravljenost - motiv in znanje, za reflektiranje svojega dela ter odprtost za socialno učenje, razvijanje občutljivosti za socialna dogajanja.

Socialna pedagogika se zaveda prepletenosti ter vzajemne povezanosti posameznika in njegovega socialnega okolja. Zato se usmerja tudi v delo s skupinami in posameznikovimi socialnimi mrežami, vpliva na razvoj in spreminjanje institucij ter javno deluje in se zavzema za ustvarjanje pogojev za človekov polni razvoj. Pri tem se posebej usmerja na izrazite šibke, prikrajšane, ogrožene oz. ranljive posameznike ter skupine.

II. Koga kodeks zavezuje

Etični kodeks socialne pedagogike zavezuje poklicne in nepoklicne delavke, ki delajo na področju socialne pedagogike.

III. Usmerjevalna vloga etičnega kodeksa

Etični kodeks delavce na področju socialne pedagogike podpisnike zavezuje k etičnemu ravnanju, usmerjenemu v najboljše dobro ljudi, s katerimi delajo, v nadaljevanju "uporabnikov". "Najboljše dobro" uporabnic oz. uporabnikov pa ni nekaj stalnega ali trdno določenega, pač pa ima v vsaki posamezni situaciji edinstvena izhodišča in edinstveno vsebino. Socialni pedagog je torej vselej znova pred izzivom, da s svojim znanjem in človeško naklonjenostjo obravnava vsakega posameznika kot enkratno individuum in jemlje vsako situacijo kot tako, ki se še ni zgodila.

Etični kodeks naj bi delavcem na področju socialne pedagogike ne služil le kot usmeritev in podpora pri njihovem delovanju ter profesionalnem razvoju, pač pa tudi kot zaščita pred neupravičenimi zahtevami njihovega delovnega ter širšega okolja.

IV. Splošna izhodišča

- Socialni pedagog pozna in upošteva pravice uporabnikov. Te pravice so utemeljene v mednarodni deklaraciji o človekovih pravicah, konvenciji OZN o otrokovih pravicah, deklaraciji o psiholoških pravicah otrok ali drugih konvencijah, ki se smiselno nanašajo na delo socialnega pedagoga.
- Socialni pedagog dela po svojih najboljših močeh, se etično odloča v najboljše dobro uporabnikov ter prevzema za svoje delo polno odgovornost.
- Kadar je v situaciji, da mora izbirati med najboljšim dobrim uporabnika ter interesi ali zahtevami svoje ustanove (ali drugih subjektov), se odloča za korist uporabnika, ki mu je etično prvenstveno zavezan.
- Socialni pedagog izhaja iz človekoljubnosti, ki se kaže v spoštovanju življenja, veri v človekovo rast, razvoj oz. zmožnost spreminjanja, v spoštovanju njegove edinstvenosti in osebne svobode ter v zavedanju, da različnost človeštvo bogati. Zaveda se ključnega pomena optimizma in ljubezni.
- Socialni pedagog se zavzema za take standarde dela, ki uporabnikom zagotavljajo optimalne pogoje za razvoj njihovih zmožnosti.
- Socialni pedagog se zaveda vrednosti in čudovitosti vsega živega ter človekove povezanosti in usodne soodvisnosti z vsem živim in neživim okoljem. Pri svojem delu tako sledi viziji, da bi prihajajočim generacijam zapustil/a svet, v katerem je vredno živeti. K temu usmerja in spodbuja tudi druge ljudi.
- Socialni pedagog skrbi, da uporabnika zaradi kakršnihkoli razlogov ne diskriminira in ga zagovarja, če ga diskriminirajo drugi. Prizadeva si za uresničevanje pravic vseh do enakih možnosti.

V. Odgovornost socialnih pedagogov v odnosu do posameznih skupin

Odgovornost do uporabnikov

spoštovanje

- Socialni pedagog dela v dobro posameznika, ki mu v okviru profesionalnega odnosa nudi sprejemanje, razumevanje, podporo, svetovanje in druge oblike pomoči. Pri tem izhaja iz človeka, ki mu nudi pomoč, spoštuje njegovo avtonomnost in verjame vanj.
- Socialni pedagog spoštuje telesno in duševno integriteto ter dostojanstvo uporabnikov, njihovo telesno in duševno enkratnost in dostojanstvo.
- Socialni pedagog si pri načrtovanju in izbiri delovnih pristopov prizadeva razumeti in sprejema svojevrstnost vsakega posameznika.
- Socialni pedagog varuje uporabnika pred vplivi komercialnih pritiskov svojega delovnega oz. širšega okolja.
- Socialni pedagog varuje zaupane podatke kot poklicno skrivnost.
- Socialni pedagog spoštuje zasebnost ter zasebni prostor uporabnikov ter jih varuje pred posegi tretjih oseb.
- Socialni pedagog ohranja ustrezno mejo med osebnimi in strokovnimi odnosi.
- V primeru, da socialni pedagog uporabnikom ni v celoti kompetenten pomagati, poišče pomoč med svojimi kolegi ali v drugih službah.
- Socialni pedagog skrbi, da pravice uporabnikov niso ogrožene s posegi različnih drugih strokovnjakov, strokovnih služb in institucij.

participacija

- Socialni pedagog gradi na odnosu zaupanja. Zato dejavno ustvarja pogoje, da se tak odnos lahko razvije.
- Pri načrtovanju in izvajanju dela izhaja iz uporabnikovih zaznav in teženj. Zato sistematično posveča pozornost spoznavanju le teh ter spoštuje in upošteva njegove pobude, neguje stik z njim.
- Socialni pedagog nudi pomoč pri zagovarjanju interesov uporabnika, pomaga pri izražanju njegovih mnenj, potreb in želja.
- Socialni pedagog vsakemu uporabniku nudi možnost izbire.
- Socialni pedagog uporabnika uči vseh potrebnih spretnosti in znanj, ki povečujejo njegove možnosti participacije ter s tem povečujejo njeno/njegovo samostojnost.
- Socialni pedagog odpira realne možnosti za uporabnikovo participacijo (za to, da si ta v čim večji meri sam oblikuje življenje), ščiti prostor njegove aktivnosti .
- Socialni pedagog skupaj z uporabnikom spremlja uresničevanje dogovorov in skupaj z njim vrednoti svoje delo.
- Socialni pedagog seznanja uporabnika z njegovimi pravicami, dolžnostmi in realnimi možnostmi.

Odgovornost do samega sebe

profesionalni in osebni razvoj

- Socialni pedagog skrbi za svoj stalni profesionalni razvoj; tekoče spremlja razvoj profesije, posebno na svojem delovnem področju; uvaja nove metode dela ter deluje v skladu s tekočimi strokovnimi dognanji.
- Socialni pedagog se po svojih močeh in interesih udeležuje v izpopolnjevanju, dodatnem izobraževanju in raziskovalnem delu ter s tem povečuje lastno profesionalno kompetentnost ter prispeva k razvoju profesije.
- Socialni pedagog skrbi za svoj celostni razvoj.
- Socialni pedagog svoje izkušnje pri delu sprotno reflektira na osebni nivoju, po možnosti pa tudi na nivoju skupine.
- Socialni pedagog spodbuja razvoj in oblikovanje skupin in oblik dela, ki mu znotraj delovnih nalog, katere opravlja, omogočajo psihohigieno (podporne, intervizijske oz. supervizijske skupine...).
- Socialni pedagog si s pomočjo evalvacije razjasnjuje svoje početje in s tem krepi svoje osebne in profesionalne kompetence ter jača svojo poklicno identiteto.
- Socialni pedagog spoznava in spoštuje lastne (osebne in profesionalne) meje in jih tudi jasno izraža.
- Socialni pedagog se je v položaju konflikta vlog, ko različni posamezniki oz. ustanove od njega pričakujejo različne stvari, dolžan opredeliti in zjasniti.

Odgovornost do stroke

- Socialni pedagog se zavzema ter s svojim delom ustvarja visoke standarde socialno pedagoškega dela ter ustrezne delovne pogoje.
- Socialni pedagog pošteno in odgovorno uporablja tuje znanstvene dosežke in spoznanja ter spoštuje avtorske pravice.
- Zavzema se za dostopnost informacij ter spoznanj s področja svojega dela.

Odgovornost do ustanove, kjer je socialni pedagog zaposlen

avtonomija

- Socialni pedagog dosledno ločuje, kdaj govori ali deluje v imenu ustanove in kdaj izraža svoje lastno stališče.
- Kadar je v situaciji, da mora izbirati med interesi svoje ustanove ter načeli poklicne etike, daje prednost poklicnim etičnim načelom, s tem da nastali etični konflikt jasno izrazi v kolektivu in tvorno prispeva k njegovi razrešitvi.
- V primeru konflikta, ki je znotraj določene ustanove nerešljiv, poišče možnost reševanja konflikta zunaj nje, pri častnem razsodišču oz. drugih za to pristojnih ustanovah oz. posameznikih.

sledenje/lojalnost

- Socialni pedagog spoznava, spoštuje in uresničuje program ustanove, v kateri je zaposlen, prizadeva si dosežati njene cilje.
- Socialni pedagog razjasni in v potrebni meri uskladi svoje ravnanje, glede na cilje in usmeritve ustanove.
- Nesporazume rešuje v odkritem dialogu znotraj ustanove.
- Socialni pedagog je v javnosti do svoje ustanove lojalen in s svojim delovanjem prispeva k njenemu ugledu.

Odgovornost do sodelavcev

sodelovanje

- Socialni pedagog si prizadeva za sodelovanje in medsebojno pomoč med ljudmi, s katerimi dela.
- Socialni pedagog svoje postopke in dejanja s sodelavci medsebojno usklajuje.
- Socialni pedagog nastopa interdisciplinarno - se povezuje s pripadniki tudi drugih strok, z njimi enakovredno izmenjuje mnenja, jih seznanja s svojim poklicnim ravnanjem in pri svojem delu upošteva njihova znanja in ugotovitve (v kolikor se to ne izključuje z interesi uporabnikov).

jasnost odnosov

- Socialni pedagog skrbi za jasne odnose v delovnem kolektivu, spodbuja in ohranja dialog med sodelavci in je jassen pri izražanju svojih stališč.
- Socialni pedagog nesporazume s sodelavci razčišča diskretno in dosledno.

podpora

- Socialni pedagog nudi pomoč in oporo novincem v kolektivu, študentom na praksi ali prostovoljcem.
- Socialni pedagog spoštuje strokovno in osebnostno usmeritev svojih sodelavcev.
- Socialni pedagog daje in sprejema od sodelavcev pomoč in oporo v različnih (konfliktnih) situacijah.
- Socialni pedagog se zavzema za tiste sodelavce, ki so v težavah, ker so ravnali po svoji lastni presoji, s katero pa se sam nujno ne strinja.

Odgovornost do drugih institucij in strokovnih delavcev, vpletenih v obravnavo

- Socialni pedagog spodbuja ter pospešuje potreben pretok informacij in sodelovanje med posameznimi ustanovami oz. posamezniki.
- Socialni pedagog spoštuje etična načela in strokovno znanje drugih profesij.
- Socialni pedagog se v primeru nesporazumov med posameznimi vpletenimi jasno opredeli, načeloma pa si prizadeva v dialogu poiskati rešitev, optimalno za svojega uporabnika.

Odgovornost do uporabnikovih bližnjih

- Socialni pedagog se zaveda ključnega pomena dogajanja znotraj družine oz. druge oblike skupnega življenja, v kateri uporabnik živi ter to pri svojem delu upošteva.
- Odpira in spodbuja dialog z uporabnikovimi bližnjimi.
- Prisluhne njihovim opažanjem, se pred odločitvami z njimi posvetuje ter upošteva njihove želje in nazore, v kolikor je to tudi v skladu z interesi uporabnika samega.

Odgovornost do širšega okolja, javnosti

- Socialni pedagog prispeva k obveščeni, razumevanju in ozavešeni strokovnih dognanj, rezultatov raziskav in delovanja prakse v javnosti.
- Deluje v smeri prepoznavanja in promoviranja pravic uporabnikov v javnosti in s tem omogoča sprejemanje različnosti ter dviganje nivoja tolerance v družbi.
- Socialni pedagog je pri sporazumevanju z mediji preudaren in dosleden.
- Od družbe zahteva ustrezne pogoje za optimalno življenje svojih uporabnikov.
- Socialni pedagog podpira politiko in zakone, ki po njegovi profesionalni presoji prispevajo k dobrobiti njegovih uporabnikov in odklanja takšne, ki niso v skladu z njegovimi profesionalnimi prepričanji.

* * * * *

Dobro življenje ni nekaj splošnega, serijsko izdelanega, temveč si ga ljudje ukrojimo 'po meri'. Sleherni si ga mora ustvarjati, kakor mu narekuje njegova posameznost, ki je enkratna, neponovljiva ... in krhka. Modrost in zgled ljudi nam pri dobrem življenju lahko pomagata, ne moreta pa nas nadomestiti... (...) Po meni ti etika lahko pove le to, da išči in premišljuje s svojo glavo, svobodno in brez izgovorov: odgovorno (Salvater, 1995, s. 160-161).

Opomba: moška oblika (delavec, uporabnik, itd) se nanaša na oba spola!

Osnutek etičnega kodeksa je bil obravnavan na dveh kongresih oz. študijskih srečanjih Združenja za socialno pedagogiko v letih 2000 in 2001, nato pa sprejet na Občnem zboru Združenja za socialno pedagogiko dne 15. 4. 2004.